

A bálványimádás.

Osai. XVII. 16. »Pál pedig mikor Athónében Silást és Timotheust várná, az ő lelke háborog vala ő benne, mivelhogy látná, hogy a város a bálványokhoz ragaszkodott volna».

Irigység és önérdék emberei; régi elméletek és ósdi rendszerek makacs hivei! Mennyi bajt, veszélyt és nyomort okoztak ezek idők folyamán az emberiségnek! Minden jónak és igaznak, mely csak embertől és istentől származik, meg kellett és még ma is meg kell ezekkel küzdenie. Fellobog a máglyák lángja s körülötte örömtánczot jár az irigység, a mint újabb, meg újabb táplálékot dob az ártatlanlétet zsarátnokra. Foly a vér patakokban, messze hallszik az ártatlanul kinzottak jajveszékelése és a féltékeny önérdéknek az emberiség nagy kárára, még mindig nem csillapul szomjusága. Felsüt a szabadság, a lelki világosság és igazság napja; le kell rántani, meg kell azt semmisíteni — kiált a régi elmélet. Börtönt, békót az emberre, mérget a szívbe — dühöng az ósdi rendszer — ha újabb eszme és tudomány recsegtetve rázza meg ülő trónusát. Szomorú, de igaz; keserves, de megezáfolhatatlan, hogy mindig így volt ez az emberiség életében. S ha évezredek során mindezek mellett mi mégis haladhattunk; ha a jó és igaznak csillagát vezérszövétnek gyanánt az emberiség egére oda tűzhettük: ez csak úgy történhetett, hogy az emberiség előhaladásának fonalszálat amaz istenség tartotta és tartja kezében, kire nem hat az irigység és önérdék, régi elmélet és ósdi rendszer dühöngése, s ki ama fonalszálat megszakadni sohasem engedte.

Irigység és önérdék, régi elméletek és ósdi rendszerekhez való szívós ragaszkodás! A tudatlanságnak, vagy roszakaratnak vagytok-e gyermekei, a gonoszság szellemének-e leányai? Nem tudjuk, csak azt látjuk, hogy úgy éltek az emberiség kebelében, mint mérges, elpusztítandó, kitépendő gyom egy szép virágos kertben. Üldöztétek, kinoztátok, keresztre feszítettétek az idvezitőt; üldöztétek, kinoztátok most térítő munkájában Pál apostolt, míg neki is oda tarthatjátok a vértanui halál keserű poharát.

Ugy van! az irigység, önérdék, régi elméletek és rendszerekhez való ragaszkodás hiveinek üldözése miatt jut Pál apostol Athenébe amaz idősokban, melyről a felolvasott alapigék megemlékeznek. Thesalonikából, kedvelt hivei köréből, elüldözik; Bereában, hol sok hive akadt, nyomon követték, életét keresték, de tanítványai megmentették. Amaz ürügy alatt, hogy tengerre szállítják elutazás végett, Athenébe vitték. Itt várta az apostol Silást és Timotheust, itt vizsgálta most a nép életét, erkölcsét és vallását; itt látta az ismeretlen istennek emelt pogány templomot és itt, egykor annyi tudománynak és művészetnek főfészkeben, itt látta a legtöbb bálványképet és a legnagyobb bálványimádást, a miért mint írva van: „*az ő lelke háborog vala ő benne*“.

Apadt, fogyott talán a bálványimádás az emberiség életében az apostol idejétől fogva, de azért ma is nagy mértékben hódolnak sokan a bálvány képeknek. Magasra száll a sűrű tömjénfüst a bálvány istenek oltárainál, becsület hozatik áldozatul azoknak ajándékképen; földi boldogság, mennyei idvesség, szülő és gyermek, jelen és jövő mind oda dobatnak korunkban áldozatul a bálvány isteneknek. Egy pillantás az életre, egy végigtekintés a hullámzó tömeg lelkiületén s elöttetek állanak korunknak szentes bálványképei, mindent elnyelő bálvány istenei és az emberiségnek ezek előtt méltóságát lealacsonyító szolgálatai. Ezeknek láttára, elgondolására, mint az apostol lelke Athénben, a mi lelkünk is háborog bennünk, mert mint a régi, *ugy a mai kor bálványimádása is*

I. kicsufolása Istennek és

II. megcsalása az emberi léleknek.

* * *

A bálványimádás kicsufolása Istennek. Pál apostolnak magasztos felfogása volt már Istenről; jóval magasztosabb volt a görög és szentebb a zsidó felfogásnál. Előtte egyedül Isten a vég oka mindennek, ki nem osztja meg hatalmát senkivel, ki nemcsak ur, hanem atya is, ki nemcsak erős, hanem kegyelmes is, és nemcsak itt található, hanem ott lakozik mindenütt mindenben: az égben, a természetben, a külvilágban és az emberi kebelben. Az Isten, kit Pál apostol ismert, lélek és egész lényében tökéletes, örök szeretet, kit csak a lélek és igazság közelít meg. Ő tőle vannak és ő hozzá térnek meg mindenek s a legmélyebb

tisztelet, a legbensőbb imádás csak őt illeti. Oh, de az Athénébeliek nem ismerik, vagy nem akarják talán ismerni ez igaz Istent, ők bálványoszlopok, szobrok előtt borulnak le s ezek lábaihoz rakják áldozataikat. Hol itt az igaz vallás, hol a tiszta erkölcs s hol van ezeknek még csak biztos alapja is?... Hát a tudományokban és művészetben egykor oly gazdag város a bálványimádás förtelmeiben fetreng? . . . Hát a Socrates, Plato és annyi jeles bölcs magasztos gondolata ide vezette a népet; nem közelebb Istennek megismeréséhez és igaz szolgálatához, hanem épen távol, messze távol ezektől?... E kérdések támadhattak az apostol lelkében. Magasan áll az ő Istene és fenséges annak imádása; de ez, ez, a mit Athénében lát, valóságos kicsufolása a tiszta jóság és szeretet Istenének és az ő lélekben való imádásának. Égett a vágy keblében lerombolni a bálványokat és világosságot szórni a durva tudatlanságra; égett a vágy kebelében, hogy elsöpörjön az Istenhez nem illő minden méltatlanságot s ezért „*az ő lelke háborog vala ő benne*“.

Ha Pál apostol ma nézne szét nem Athenében, hanem keresztény társadalmunkban: lelke ma is háboroghatna a bálványimádás felett. Mert bár nem oszlopok, képek és szobrok előtt, de a mai korban is valósággal dőhög a bálványimádás. Egy pillantás a kereszténység vallási, erkölcsi és társadalmi életére és a bálványimádásnak legváltozatosabb neme tárul szemünk elé. Az emberi tekintély inkább körül van rajongva, mint az igaz Isten háza; több tiszteletben, hódolat- és imádásban részesül, mint az az örök szellem, ki kormányozza a földi tekintélyek és hatalmak szivét is. Világi vagyon, jólét, pénz, ez a mai kor Istene, ezt imádja, ez előtt hódol és hunyászkodik meg, ennek hoz áldozatul annyi nyugalmat, becsületet, sőt ettől várja és nyeri meg sok e világ szerint a bünbocsánatot is. Bálvány lett a test szépségével és divatszerű ékesítésével, mely sokfelé Molochnál veszedelmesebben nyeli el áldozatait; bálvány az élvezetek poharának üritése a test és lélek veszedelmére. Oh, de kitudná mind előszámlálni ama bálványokat, melyek előtt életet, vért, boldogságot áldoz az emberiség?! Több az, a mit látunk, mint a mit elmondhatunk.

És mikor ezeknek szolgálunk, melyek, mint bálvány szobrok és képek, szépen mutatnak; mikor ezeknek hódolunk, melyek ideig-óraig talán örömet is szerezhetnek; mikor imádjuk a mulandót az örök, a változót a változatlan; a szeszélyest az állandó, az anyagot a lélek,

és a teremtményt a teremtő helyett: nem kicsufolását miveljük-e akkor Istennek?... De igen ai! És reánk kettős súlylyal nehezedik a bálványimádás és ebben az Isten kicsufolásának büne, mert nekünk az egyetlen egyedüli imádás tárgyát — igaz Istenünket és iránta való kötelességeinket már ismernünk és feltétlen teljesíteniünk kellene.

* * *

De a bálványimádás megcsalása az emberi léleknek is. Ugy osztotta be Isten e világot és sorsunkat, hogy minden ember életének megvan a maga terhe; nem mentes ettől a tudós és tudatlan, a király és koldus. Vannak csapások, jönnek reánk szerencsétlenségek, sokszor önhibánkból, sokszor a rajtunk kívül állók rossz akaratából. Vannak testi, lelki szenvedések, betegségek, melyek próbára teszik minden erőnket és csalódások, veszteségek, melyek elborítják az eget fejünk felett. Mindezekben keresi lelkünk a maga számára az egyensúlyt, a békeséget; s úgy érezzük, hogy ez csak egy rajtunk felül álló, mindenekben bölcsen intézkedő erőből, hatalomtól jöhet. Lelkünk terhei alatt vágyva vágyik ez erő, e hatalom után. Elmerül az ember a kor bálványainak imádásába, s ezektől — a tekintély, vagyon, élvezetektől vár enyhületet; de a helyett, hogy ezt nyerje, csalódva, még nagyobb teherrel tér meg a világból hajlékába.

Kincset, a boldogság kincsét keressük mindnyájan; úgy érezzük, hogy lelkünknek ehez joga van s a lélek tényleg vágyva vágyik a boldogság után. De hát miben találjuk ezt meg? A korszellem áramlatának befolyása alatt levő eszünk és szivünk nem tud erre nekünk biztos feleletet adni s mi kapkodva vonszoljuk lelkünket, hogy céljához juttathassuk, korunk bálványképeihez; feláldozunk ezeknek hirt, nevet, becsületet, de testnek kényeztetése, büszke magaviselet, pénz, mulatás, gondtalan élet nem hozzák meg keresett kincsünket.

Elfog az áhitat, a hálának és szeretetnek érzete; oly jól esnek lelkünknek, ezt sugja nekünk egy benső szózat, ha kiönthetnők érzelmeinket, kifejezhetnők gondolatainkat valakinek. Valakinek, ki megsimogatja homlokunkat áhitatunkban, reánk mosolyog hálaadásunkban és magához ölel szeretetünkben; ki örömet hallgat minket, ha tervezgetünk, letörli könyeinket, ha sirunk és panaszkodunk, biztat, ha csüggedők és gyengék vagyunk. S lelkünk ösztönét követve, keresve keressük az erőt, mely mindezt megteheti velünk. És valahogy történik,

mégis nem Isten elé állunk, hanem egymás után hódolunk és hajlunk meg a bálványképeknek; tömjénezünk nekik, imádjuk őket, de a mit vártunk, a mit kerestünk, az nem jő meg.

Bűn nyomja az ember lelkét és szabadulni szeretne, mert a bűn nappali munkáiban üldözi, éjjeli álmaiban rémiti. Hol a szabadulás?... Bálványképek, bálványistenek! előttetek áll a bűnös, a töredelmes emberiség és ti nem tudtok meghallgatni, nem tudtok megmenteni csak egyetlen lelket is. De azért mégis előtökbe borul az emberiség, nektek hoz áldozatot az élő világ.

Igy, így csaljuk meg lelkünket nap-nap után. A lélek érzi, tudja, hogy kihez vágyódik; tudja, hogy nyugalmat, békét, boldogságot csak egyetlen lény adhat, hogy az imát csak egyetlen hatalom és szeretet érti meg, s a bűnt csak egyetlen jóság és kegyelem bocsáthatja meg, ő ahoz vágyik. De ti a bálványistenekhez vezetitek; csaljátok, megcsaljátok ezzel saját lelketeket, mert mutassatok csak egy embert, kit valaha a bálványimádás egészen kielégített s akkor elnémulva ismerem el én is a bálványistenek hatalmát. De a mig azt látom, hogy a bálványistenek tehetetlenek, s hogy minél többet áldoz előttük az ember, maga is annál telhetetlenebb lesz: addig nyíltan hirdetem, hogy a bálványimádás megcsalása saját lelkünknek, mely egyedül az igaz Istenhez vágyik, őt keresi, s vele akar egyesülni.

Elő hát korunknak bálványimádói! Csufoljátok az Istent és csaljátok napról-napra önlelketeket; hozzatok áldozatul a bálványisteneknek hirt, nevet, becsületet. De reméljétek ti jobb lelkek, mert lesz még majd vagy egy Pál apostol, kinek lelke háborogni fog ő benne a bálványimádás felett; ki hatalmas szavával, szent meggyőződésével az Athénébeliek ismeretlen istenét ismertté teszi és megtéríti a pogány világot... Vártok-e addig, avagy még ma megtértek?... Lelketeknek, önmagatoknak feleljetek! Ámen.